

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 16 stycznia 2015 r.

**w przedmiocie projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej
i informacji prawnej**

Krajowa Rada Sądownictwa, po zapoznaniu się z projektem ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej i informacji prawnej, popiera cel oraz potrzebę stworzenia regulacji.

Poważne wątpliwości Rady budzą jednak następujące okoliczności.

Projekt ma charakter systemowy, jednak nie odnosi się w żaden sposób do istniejącego systemu świadczenia pomocy prawnej z urzędu, w tym jego zmian po 1 lipca tego roku w związku z wejściem w życie nowelizacji kodeksu postępowania karnego. Tworzenie nowych rozwiązań bez odniesienia się do rozwiązań istniejących budzi wątpliwości. Świadczenie pozasadowej, a zwłaszcza przedsądowej pomocy prawnej, ma bowiem ścisły związek ze świadczeniem pomocy sądowej. Projekt nie odnosi się także do istniejących już możliwości uzyskania pomocy i informacji prawnej, czy to w instytucjach publicznych (jak, tytułem przykładu, Państwowa Inspekcja Pracy, rzecznicy praw konsumenta), czy w instytucjach społecznych, jak biura porad obywatelskich i wyspecjalizowane organizacje społeczne świadczące pomoc prawną określonym grupom (np. uchodźcy, osoby z niepełnosprawnościami, ofiary przemocy, ofiary dyskryminacji i inne). Przyjęcie rozwiązań systemowych w obszarze dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej, co zaangażuje poważne środki publiczne, powinno uwzględniać rozwiązania już istniejące i odnieść się do nich.

Krąg odbiorców pomocy prawnej został określony zbyt wąsko, kryterium spełniania warunków przyznania świadczenia z pomocy społecznej jest zbyt niskie. Krąg osób wymagających dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej jest szerszy. Tym samym ustawodawca powinien poszerzyć krąg adresatów o inne osoby wymagające pomocy prawnej (tak zakładały zresztą wcześniejsze projekty rządowe).

Projekt przewiduje zlecenie świadczenia pomocy adwokatom i radcom prawnym. Choć zaangażowanie wykwalifikowanych prawników należy ocenić pozytywnie, to jednak ograniczenie się tylko do adwokatów i radców prawnych jest rozwiązaniem najdroższym i nieefektywnym. Funkcjonujące na świecie rozwiązania koncentrują się bowiem na takim

zorganizowaniu systemu, żeby do adwokatów trafiały sprawy, które tego wymagają, a inne były rozwiązywane przez wykwalifikowanego doradcę.

Projekt nie przewiduje dla żadnej instytucji roli koordynacyjnej jeśli chodzi o działanie systemu pomocy prawnej, na przykład system informacji prawnej ma działać równoległe i niezależnie w 16 województwach. Nie przewiduje się roli standaryzującej dla żadnej instytucji, nie przewiduje się badań działania systemu, ewaluacji, kontroli jakości. Instytucje koordynujące pełnią w praktyce światowej bardzo ważną rolę i pozwalają prowadzić działania prowadzące do jak najbardziej efektywnego działania systemu.

Stwierdzenie, że jakość świadczonej pomocy prawnej gwarantują tradycyjne rozwiązania dotyczące etyki zawodów prawniczych, ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, czy postępowań dyscyplinarnych jest niewystarczające. Na nieodpłatną dla adresatów pomoc prawną państwo wydaje znaczne środki publiczne i jakość tej pomocy należy kontrolować. Znane są praktyce światowej różne rozwiązania w tej mierze, które jednocześnie nie ograniczają niezależności zawodów prawniczych.